

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

ID 2522

Шифр, назва спеціальності та освітній рівень	053 Психологія (бакалавр)	Назва освітньої програми	Психологія (2024)
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова викладання	Українська
Факультет	Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ)	Кафедра	Каф. психології (ПС)

Викладач/викладачі

Козак Оксана Вікторівна, асистент кафедри, [профіль на порталі "Науковці ТНУ"](#)

Гевко Олена Василівна, канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри, [профіль на порталі "Науковці ТНУ"](#)

Загальна інформація про дисципліну

Мета курсу	формування у майбутніх психологів наукових уявлень про фізіологічні основи психічної діяльності людини. Розкрити фізіологічні основи психічних явищ виявлення і з'ясування досягнень психофізіології протягом тривалого періоду її становлення і розвитку; оволодіння сучасними і перспективними напрямками психофізіологічних розробок і досліджень з питань сучасної психофізіології, зокрема оцінки, прогнозу і управління станами людини, психофізіологічних основ пізнавальних психічних процесів, психомоторної і сенсорної організації людини.
Формат курсу	Змішаний курс, що передбачає самостійне засвоєння теоретичного матеріалу, проведення лекцій у вигляді теоретичної довідки, практичних робіт та консультації для кращого розуміння викладеного матеріалу і має супровід в електронному навчальному курсі системи A-Tutor, має структуру, контент, завдання і систему оцінювання.
Компетентності ОП	За результатами вивчення дисципліни студент набуде таких компетентностей: -Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов. -Загальні компетентності: ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. -Спеціальні: СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).
Програмні результати навчання з ОП	За результатами вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання: ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.
Обсяг курсу	Очна (денна) форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 4,5; лекції — 36 год.; практичні заняття — 18 год.; самостійна робота — 81 год.; Заочна форма здобуття освіти:

	Кількість кредитів ECTS — 4,5; лекції — 6 год.; практичні заняття — 4 год.; самостійна робота — 125 год.;
Ознаки курсу	Рік навчання — 1; семестр — 2; Обов'язкова (для здобувачів інших ОП може бути вибірковою) дисципліна; кількість модулів — 2;
Форма контролю	Поточний контроль: опитування Підсумковий контроль: екзамен
Компетентності та дисципліни, що є передумовою для вивчення	Компетентності: ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК9. Здатність працювати в команді. СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання). СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій. Дисципліни: "Практикум з загальної психології", "Загальна психологія"
Матеріально-технічне та/або інформаційне забезпечення	Психодіагностичний інструментарій, (тести, питальники) ноутбук, мультмедійний проектор, комп'ютерний клас, аудиторна маркерна дошка, художні матеріали, підручні засоби, секундомір, телефон.

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекційний курс	Годин	
	<u>ОФЗО</u>	<u>ЗФЗО</u>
<p>Тема 1. Психофізіологія як наука, методи досліджень Предмет та завдання психофізіології, взаємозв'язок з іншими науками. Сучасні проблеми психофізіології</p>	2	1
<p>Тема 2. Морфофункціональні особливості нервової системи Загальні принципи будови нервової тканини. Найпростіші соматичні та вегетативні рефлекторні дуги. Будова і функція соматичної та вегетативної нервової системи. Функціональні та морфологічні відмінності симпатичної і парасимпатичної частин вегетативної нервової системи.</p>	2	
<p>Тема 3. Методи психофізіологічних досліджень Електроенцефалографія. Метод викликаних потенціалів. Реєстрація електричної активності шкіри.</p>	2	2
<p>Тема 4. Методи психофізіологічних досліджень. Реєстрація показників серцево-судинної системи. Реєстрація реакції очей. Поліграфні дослідження. Дослідження нейродинамічних властивостей людини. Самооцінка параметрів психофізіологічного стану.</p>	4	
<p>Тема 5. Психофізіологія сенсорних процесів Загальні властивості сенсорних процесів. Узагальнена модель сенсорної системи. Будова органа слуху. Психофізіологія слухової і вестибулярної системи. Механізм сприйняття звукових хвиль.</p>	2	
<p>Тема 6. Психофізіологія сенсорних процесів Сенсорна система нюху: будова, функція та кіркове представництво. Психофізіологія вісцерально-сенсорної та сомато-сенсорної систем. Інтерорецептори. Сенсорна система кістково-м'язового апарату. Сенсорна система шкіри.</p>	2	2
<p>Тема 7. Психофізіологія сенсорних процесів Будова і функції периферійної частини зорового аналізатора (очного яблука). Будова і функції сітківки. Провідні шляхи та кіркові центри зорового аналізатора. Акомодація, рефракція. Види аномалії рефракції і способи її корекції. Світло- і кольоросприйняття. Адаптація ока.</p>	2	
<p>Тема 8. Психофізіологія поведінки Основні поняття психофізіології поведінки. Природжені форми поведінки (безумовні рефлекси,</p>	2	

інстинкти). Набуті форми поведінки (умовнорефлекторна діяльність). Еволюція пристосувальних поведінкових реакцій.

Тема 9. Психофізіологічні основи рухової діяльності людини

Поняття рухової діяльності та будова опорно-рухового апарата. Організація рухової системи. Система управління рухами (за М.О. Бернштейном). Схема управління руховою діяльністю (за О.Р. Малхазовим). Опанування рухової діяльності

2

1

Тема 10. Системні засади психофізіології. Психофізіологія адаптації

Поняття та основні положення системного підходу. Теорія функціональних систем П.К. Анохіна. Людина як цілісна біопсихосоціальна система. Загальні уявлення про адаптацію. Види адаптації. "Ціна" адаптації та дезадаптація. Адаптивність та адаптаційні можливості. Поняття про стрес. Психофізіологія стресу.

2

Тема 11. Психофізіологія пізнавальних процесів. Психофізіологія пам'яті, уваги

Загальні уявлення про пам'ять та її фізіологічні основи. Види пам'яті. Загальна характеристика процесів пам'яті. Індивідуальні особливості пам'яті. Поняття про увагу, її природу та значення. Види та форми уваги. Основні властивості уваги. Способи управління увагою

2

Тема 12. Психофізіологія пізнавальних процесів. Психофізіологія мовлення, мислення
Психофізіологія мовлення. Перша та друга сигнальні системи. Центри мови. Нейрофізіологічні основи мови. Молекулярно-генетичні основи мови. Психофізіологія мислення. Механізми мислення.

2

Тема 13. Психофізіологія свідомості

Поняття свідомості. Теорії свідомості. Психофізіологічні механізми свідомості. Самосвідомість. Психофізіологічна проблема.

2

Тема 14. Психофізіологія емоцій

Поняття емоції і почуття. Теорії емоцій. Функції емоцій і почуттів. Види емоцій. Нейрофізіологічні основи емоцій. Нейрохімія емоцій.

2

Тема 15. Психофізіологічні основи типології поведінки. Типологія характерів за Кречмером. Типологію темпераментів людини за Шелдоном. Теорія І.П. Павлова про типи вищої нервової діяльності. Типи особистості за Айзенком. Схема залежності параметрів екстраверсії та нейротизму від індивідуальних особливостей взаємодії чотирьох мозкових структур.

2

Тема 16. Психофізіологія сну

Сон і його види. Теорії сну. Нейрофізіологічні механізми сну. Стадії сну. Сновидіння. Функціональне значення сну і потреба в ньому. Регулярний режим сну. Патологічні форми сну, гіпноз.

4

Тема 17. Психофізіологія професійної діяльності

Властивості нервової системи і характеристика індивідуальності. Індивідуальні особливості поведінки. Дослідження індивідуальності. Працездатність. Функціональні стани організму людини в процесі праці. Оцінка працездатності людини. Динаміка працездатності і характеристика їх фаз. Психофізіологія професійної діяльності.

Тема 18. Функціональна асиметрія півкуль великого мозку

Функції правої півкулі. Функції лівої півкулі. Особливості функціонування мозку у лівшів. Причини функціональної асиметрії мозку. Дві півкулі - спільне мислення. Міжпівкульна взаємодія і метаконтроль.

РАЗОМ: 36 6

Практичні заняття (теми)

Годин
ОФЗО ЗФЗО

Тема 1. Психофізіологія як наука. Рефлекторна діяльність організму.

2

Практичні роботи. Викликання колінного, п'яткового, ліктьових рефлексів.

Тема 2. Психофізіологія зорового аналізатора.

2

Практичні роботи. Визначення об'єму акомодатції. Викликання рефлекторних реакцій зіниць.

Тема 3. Психофізіологія слухової і вестибулярної систем.

2

1

Практичні роботи. Визначення гостроти слуху. Проведення обертальної проби.

Тема 4. Психофізіологія нюхового і смакового аналізаторів.

4

Практичні роботи. Ольфактометрія. Визначення смакових зон язика.

Тема 5. Психофізіологія вісцеросенсорної та сомато-сенсорної систем. Практичні роботи. Визначення кількості больових точок. Встановлення порогу больової чутливості

2

1

Тема 6. Функціональна асиметрія півкуль головного мозку.

2

1

Практичні роботи. Встановлення соматичних, сенсорних та психічних проявів функціональної асиметрії півкуль головного мозку.

Тема 7. Психофізіологія пам'яті і уваги.

2 1

Практичні роботи. Визначення об'єму короткочасної слухової пам'яті. Оцінка перемикання уваги.

Тема 8. Емоції і цілеспрямована діяльність людини.

2

Практичні роботи. Вплив психоемоційного напруження на серцево-судинну систему.

РАЗОМ: 18 4

ІНШІ ВИДИ РОБІТ

Теми, короткий зміст

Самостійна робота. Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції:

1. Смакові рецептори, смакові відчуття і сприйняття.
2. Провідні шляхи і центри вісцеральної сенсорної системи.
3. Вісцеральні відчуття і сприйняття.
4. Тактильне сприйняття, температурна рецепція, больова рецепція, м'язова і суглобова рецепція.
5. Передавання і перероблення сомато-сенсорної інформації.
6. Центральний апарат управління рухами. Рухові програми. Координація рухів. Вироблення рухових навиків.
7. Функціональна асиметрія людини. Визначення поняття. Прояви. Методи дослідження.
8. Структури мозку, що забезпечують емоції, їх взаємодія і індивідуальні особливості. Вплив емоцій на функціональний стан людини.

Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна:

1. Кузів О. Є. Психофізіологія : курс лекцій / Кузів О. Є. ; МОН України , Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. І. Пулюя, Ф-т економіки та менеджменту, Каф. психології у виробничій сфері. Тернопіль : Вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 194 с.
2. Гальян І. Психофізіологія: словник основних понять. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2018. 68 с.
3. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
4. Лісовенко А.Ф., Бедан В.Б. Психофізіологія: практикум. Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
5. Психофізіологія : конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми : Сумський державний університет, 2022. 264 с.
6. Горго Ю. П. Психофізіологія (прикладні аспекти): [навч. посіб.] / Горго Ю. П. – К. : МАУП, 2019. 128 с.
7. Коляда Н. В. Психофізіологія : конспект лекцій для студентів спец. 053 «Психофізіологія» усіх форм навчання / Коляда Н. В. ; МОН України, Сум. держ. ун-т. – Суми : СумДУ, 2022. 264 с.
8. Вакуленко Д.В. Артеріальна осцилографія: нові інформаційні можливості вимірювача артеріального тиску з програмного комплексу Оранта-АО : Навч.-метод. посіб. / Д.В. Вакуленко, Л.О. Вакуленко, О.В. Гевко [та ін.]; за ред. Д.В. Вакуленка, Л.О. Вакуленко. – Львів, Магнолія, 2023. 508 с.
9. Vakulenko, L. Vakulenko. Arterial oscillography: New capabilities of the blood pressure monitor with the Oranta-AO information system: Monograph. / D. Vakulenko, L. Vakulenko, O.Gevko (at all) / Monograph: edited by D.V. Vakulenko, L.O. Vakulenko – Nova Science Publishers, Inc. USA., 2023. - 1100 p. (P. 614-633, 833-867, 868-889, 890-912) Electronic edition. <https://novapublishers.com/shop/arterial-oscillography-new-capabilities-of-the-blood-pressure-monitor-with-the-oranta-ao-information-system/>
10. Doidge N. The Brain That Changes Itself / Norman Doidge. – New York : Penguin Books, 2021. 352 p.

Додаткова:

1. Бернетт Д. Наш дивакуватий мозок / Дін Бернетт ; пер. з англ. Ю. Маричеа. Харків : Віват, 2020. 384 с.
2. Vakulenko D., Vakulenko L., Sas L., Nevko O. Effectiveness Application of the Analysis of Arterial Pulsations Registered during Blood Pressure Measurement Using the Oranta-AO Information System in Psychophysiology In: D. V. Vakulenko, L. O. Vakulenko (eds.) Arterial oscillography: New capabilities of the blood pressure monitor with the Oranta-AO information system, Nova Science Publishers, Inc. USA. 2024 ; Chapter 26., P.419-430. <https://novapublishers.com/wp-content/uploads/2024/06/Arterial-Oscillography-Ch26.pdf>
3. Перспективи створення автоматизованої системи для розпізнавання та корекції негативного емоційного стану / Гевко, О.В.; Хвостівський, М.О.; Яворська, Є.Б.; Паньків, І.М.; Тимків П.О.// Сучасний стан та перспективи біомедицинської інженерії : мат. Міжнар. НПК, присвячена 20-р. ювілею ФБМІ КПІ ім. Ігоря Сікорського (15-16.12.2022, м. Київ) : ел.збірник / Упоряд.: О.І. Голембіовська – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – С. 46 <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/39550>
4. Свааб Дік. Ми – це наш мозок / пер. з нідерл. Олександра Коцюба. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. 496 с.
5. Діспенза Дж. Таємнице життя розуму / пер. з англ. О. Михайлюк. – Київ : BookChef, 2023. 352 с.
6. Kandel E. R. In Search of Memory / Eric R. Kandel ; translated from the English by O. Mikhaylyuk. – Lviv : Litopys, 2018. 416 p.

Політики курсу

Політика контролю	Використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; тестування; виконання індивідуальних завдань та презентацій; оцінювання результатів виконаних самостійних робіт; бесіди та обговорення проблемних питань; дискусії; індивідуальні консультації; екзамен. Можливий ректорський контроль.
Політика щодо консультування	Консультації при вивченні дисципліни проводяться згідно затвердженого на кафедрі ПС. Консультування передбачено як очно ,так і з використанням ресурсів електронного навчального курсу у середовищі електронного навчання університету.
Політика щодо перескладання	Студент має право на повторне складання модульного контролю з метою підвищення рейтингу протягом тижня після складання модульного контролю за графіком. Перескладання екзамену відбувається в терміни, визначені графіком освітнього процесу. Здобувач ВО має право на зарахування результатів навчання здобутих у неформальній чи інформальній освіті.
Політика щодо академічної доброчесності	При складанні усіх видів контролю у середовищі електронного навчання завжди активується система розпізнавання особи, що складає контроль. Усі практичні роботи у ЕНК перевіряються вбудованою системою Антиплагіат. При складанні усіх форм контролю забороняється списування, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За наявності поважних причин (наприклад, хвороба, особливі потреби, відрядження, сімейні обставини, участь у програмах академічної мобільності тощо) навчання може здійснюватися за індивідуальним графіком, погодженим з деканом факультету.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти за курс

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль		Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота			Аудиторна та самостійна робота			Теоретичний курс	Практичне завдання	100
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота				
20	18		20	17		15	10	
№ лекції	Види робіт	К-ть балів	№ лекції	Види робіт	К-ть балів			
Тема 1	Практичне заняття №1	4	Тема 10	Практичне заняття №5	4			
Тема 2	Практичне заняття №2	4	Тема 11	Практичне заняття №6	4			
Тема 3	Практичне заняття №3	5	Тема 12	Практичне заняття №7	4			
Тема 4	Практичне заняття №4	5	Тема 13	Практичне заняття №8	5			
Тема 5			Тема 14					
Тема 6			Тема 15					
Тема 7			Тема 16					
Тема 8			Тема 17					
Тема 9			Тема 18					

Розподіл оцінок

Сума балів за навчальну діяльність	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	Добре
67-74	D	Задовільно
60-66	E	Задовільно
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Затверджено рішенням кафедри ПС, протокол №1 від «29» серпня 2024 року.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми канд. психол. наук, доцент кафедри ПС

Ірина ПЕРІГ